

Geçmişten Günümüze
İlkokul
Programları
(1924-2018)

Editör: Gülşah BATDAL KARADUMAN

4. Baskı

Editör: Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İLKOKUL PROGRAMLARI (1924-2018)

ISBN 978-625-7880-24-4

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Haziran 2020, Ankara

4. Baskı: Nisan 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitim programlarının sürekli olarak gelişmesini sağlamak, eğitimde istenilen sonuçlara ulaşmanın en etkili yollarından birisidir. Program geliştirme, amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutları arasındaki dinamik ilişkileri kullanarak, bireyde istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmek amacıyla yapılacak bütün faaliyetleri önceden planlamaktır. Program geliştirme çalışmaları, var olan uygulamaların yetersiz görülüp değişen koşullara göre ihtiyaçları karşılamak için yeni seçenekler sunmak amacıyla yürütülür. Bir ülkenin kalkınma, gelişme ve ilerlemelerinde sahip olduğu insan kaynaklarının nitelikli yetiştirilmesinin temelini teşkil eden ilkökul programları bu nedenle zaman içerisinde sürekli değişikliklere uğramıştır. Eğitim programlarını yeni gelişmelere açık tutup, eksikliklerini giderdikçe eğitimin kalitesi de artar. Uygulanacak en iyi programa ulaşmak için daha önce yapılan çalışmaların analiz edilmesi bu açıdan önemlidir.

2014 yılında Sınıf Öğretmenliği Doktora Programı kapsamında yürütmeye başladığım *Geçmişten Günümüze İlkokul Öğretim Programları* dersinin işleyişi sırasında ülkemizdeki ve diğer ülkelerdeki programları incelemeye başladığımızda, derslerin ayrı ayrı incelendiği çalışmaların bulunmasının yanında ülkemizdeki ilkökul programlarının bir bütün olarak alt boyutları ile detaylı incelenmesini içeren kaynak sayısının azlığı dikkatimizi çekti. Bu nedenle bu konudaki çalışmalara destek sağlayacağı düşüncesi ile uzun süreçli bir çalışma başlatarak uygulanan ilkökul programları hakkında detaylı bir kitap hazırladık. Cumhuriyet'ten günümüze ilkökul programlarının incelenmesi konulu bu kitap, on bir bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 1924 ilkökul öğretim programından günümüze kadar yayımlanmış olan ilkökul öğretim programlarındaki genel özelliklere değinilmiştir. Diğer bölümlerde ise hayat bilgisi dersi, sosyal bilgiler dersi, Türkçe dersi, yabancı diller dersi, matematik dersi, fen bilgisi dersi, görsel sanatlar dersi, müzik dersi, beden eğitimi dersi, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programları ayrı ayrı amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme boyutlarında incelenmiştir.

Bu kitabın yazılması konusunda detaylı bir araştırma yapıp bilgilerini düzenleyerek katkı sağlayan tüm yazarlara teşekkür ediyorum. Ayrıca bu kitabın basımını başarı ile gerçekleştiren Pegem Akademi Yayıncılık grubuna ve yayınevinin değerli yöneticisi Sayın Servet Sarıkaya'ya da özellikle teşekkür ediyorum. Bu kitabın ilkökul öğretim programlarının tarihsel süreciyle birlikte program geliştirme alanına katkı getirmesi yazarları mutlu edecektir.

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

İstanbul, 2020

Bölümler ve Yazarları

Editör: Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN

- 1. Bölüm: 1924-2018 Programlarına Genel Bir Bakış**
*Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN -
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa*
- 2. Bölüm: Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi**
Arş. Gör. Gülşah KURU - Muş Alparslan Üniversitesi
- 3. Bölüm: Sosyal Bilgiler Dersi Programlarının Gelişimi**
Arş. Gör. Gülşah KURU - Muş Alparslan Üniversitesi
- 4. Bölüm: Türkçe Dersi Programlarının Gelişimi**
Öğretmen Dr. Meral ŞEN - Milli Eğitim Bakanlığı
- 5. Bölüm: Yabancı Diller Dersi Programlarının Gelişimi**
Öğretmen Dr. Meral ŞEN - Milli Eğitim Bakanlığı
- 6. Bölüm: Matematik Dersi Programlarının Gelişimi**
Öğretmen Zerrin AKŞAK ERTAŞ-Milli Eğitim Bakanlığı
- 7. Bölüm: Fen Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi**
Öğretmen Zerrin AKŞAK ERTAŞ-Milli Eğitim Bakanlığı
- 8. Bölüm: Görsel Sanatlar Dersi Programlarının Gelişimi**
Dr. Öğr. Üyesi Emrullah AKCAN - Gaziantep Üniversitesi
- 9. Bölüm: Müzik Dersi Programlarının Gelişimi**
Dr. Öğr. Üyesi Emrullah AKCAN - Gaziantep Üniversitesi
- 10. Bölüm: Beden Eğitimi Dersi Programlarının Gelişimi**
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Akif ERBAŞ - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
- 11. Bölüm: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi**
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Akif ERBAŞ - Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

1924-2018 PROGRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1924 İlkokul Programı.....	2
1926 İlkokul Programı.....	3
1936 İlkokul Programı.....	3
1948 İlkokul Programı.....	4
1968 İlkokul Programı.....	7
1998 İlköğretim Programı.....	8
2005 İlköğretim Programı.....	8
2009 İlköğretim Programı.....	9
2018 İlköğretim (İlkokul-Ortaokul) Programı.....	9

2. BÖLÜM

HAYAT BİLGİSİ DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	11
Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi.....	13
Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	16
Hayat Bilgisi Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	19

3. BÖLÜM

SOSYAL BİLGİLER DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	23
Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi.....	26
Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	28
Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	31

4. BÖLÜM

TÜRKÇE DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Türkçe Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	34
Türkçe Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi	36
Türkçe Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	38
Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	41

5. BÖLÜM

YABANCI DİLLER DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Yabancı Diller Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi	44
Yabancı Diller Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi	45
Yabancı Diller Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	46
Yabancı Diller Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	46

6. BÖLÜM

MATEMATİK DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Matematik Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	49
Matematik Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi	53
Matematik Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi	57
Matematik Öğretim Programlarının Ölçme - Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	60

7. BÖLÜM

FEN BİLGİSİ DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Fen Bilgisi Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	63
Fen Bilgisi Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi.....	68
Fen Bilgisi Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	70
Fen Bilgisi Öğretim Programlarının Ölçme - Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	73

8. BÖLÜM

GÖRSEL SANATLAR DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	77
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi.....	80
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme-Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	82
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	83

9. BÖLÜM

MÜZİK DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Müzik Dersi Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi	85
Müzik Dersi Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi	87
Müzik Dersi Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	89
Müzik Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	91

10. BÖLÜM

BEDEN EĞİTİMİ DERSİ PROGRAMLARININ GELİŞİMİ

Beden Eğitimi Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi	93
Beden Eğitimi Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi	96
Beden Eğitimi Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	98
Beden Eğitimi Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	102

11. BÖLÜM**DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMLARININ
GELİŞİMİ**

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarının Amaç Boyutunda Değerlendirilmesi.....	105
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarının İçerik Boyutunda Değerlendirilmesi.....	108
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarının Öğrenme - Öğretme Süreci Boyutunda Değerlendirilmesi.....	110
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programlarının Değerlendirme Boyutunda Değerlendirilmesi.....	112
Kaynakça	113
Yazarlar Hakkında	122

1. BÖLÜM

1924-2018 PROGRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN - İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

Bireyde; kendi tecrübeleriyle, kendi yeteneklerini fark ederek, istenilen yönde davranış farklılığı yaratmak ve değişen bu davranışların kalıcı olmasını sağlamak, eğitimin temel amacı olarak tanımlanmakta olup eğitimin bir program rehberliğinde planlı ve sistemli olması, bu temel amacı gerçekleştirmede önemlidir. Eğitim programı; okul içinde ve okul dışında, önceden tasarlanan etkinlikler yoluyla, belirli bir plan dâhilinde öğrencilere sunulan öğrenme yaşantıları olarak ifade edilebilir (Demirel, 2015). Eğitimsel birçok kavramı içeren, kapsayıcı nitelik taşıyan eğitim programı, öğrenim sürecinin yapıtaşdır (Gültekin, 2013). Eğitim, toplumda meydana gelen gelişmelerden etkilenen, dinamik bir süreçtir (Şahan, 2017). Bu sebeple ekonomi, siyaset ve sosyo-kültürel gelişmeler, eğitim sisteminde değişimi gerekli kılmaktadır (Erdoğan, 2015). Eğitim programlarının geliştirilmesinin, geliştirilen bu programlar aracılığıyla bireylerin nitelik kazanması açısından zorunlu olduğu belirtilmektedir (Saracaloğlu, 2019). Eğitim programlarının geliştirilme sürecinde sistematik olunması (Doğanay, 2008), iyi bir planlama yapılması, ihtiyacın tespit edilmesi, tanımlamanın yapılması, ortak bir eğitim felsefesinin geliştirilmesi, eylem planı yapılıp tasarım stratejilerinden yararlanılması, format oluşturulması ve eğitim programının şekillenip program değerlendirmenin yapılması oldukça önemlidir (Emir ve Yaman, 2017).

Sonraki eğitim basamaklarına yön verecek olan ilkökul, örgün eğitimin başlangıcı ve önemli basamağı olarak kabul edilir (Gültekin, 2007). Bu sebeple, ilköğretim sürecinde nitelikli program geliştirilmesinin gerekli olduğu ve geliştirilen programların; başta bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik olması ile iyi bir değerlendirme sürecinden geçirilmesinin zorunlu olduğu düşünülmektedir (Kumral ve Saracaloğlu, 2011). Tüm bunlar dikkate alınarak günümüze kadar birçok ilkökul programı geliştirilmiştir. Bu bölümde, sözü edilen programlardan bahsedilecektir.

1924 İlkokul Programı

1924 programı; o dönemin bakanı Vasıf Çınar başkanlığındaki heyetçe kabul edilen, zorunlu eğitimin altı yıldan beş yıla indirildiği programdır (Alp, 2016). Aynı yıl kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla tüm öğretim kurumları Maarif Vekaleti altında birleştirilmiştir. Bu program incelendiğinde; kız-erkek ayrımı yapılmadan hazırlandığı; ancak ders cetvelinin kız ve erkek olarak ayrı verildiği görülmektedir. Okutulan bazı derslerin kızlara (nakış ve biçki dikiş, ev idaresi dersleri), bazılarının erkeklere (el işleri) yönelik olması ve ders saatlerindeki farklılıklar, bu duruma gerekçe olarak gösterilmiştir (Başar, 2004; aktaran Ata, 2014).

1924 ilkokul programı incelendiğinde kız ve erkek ayrımı yapılmadan tek bir program olarak hazırlandığı görülmektedir. Buna rağmen programa ilişkin olarak hazırlanan ders cetveli kız ve erkek olarak ayrı verilmiştir. Bu durumun açıklaması olarak okutulan bazı derslerin sadece kızlar, bazılarının ise sadece erkekler için konmuş olması veya ders saatlerindeki farklılıklar belirtilmiştir. Bu doğrultuda hazırlanan yeni programda el işleri dersinin erkekler için 1, 2, 3 ve 4. Sınıfta haftada 2 ders saati, kızlar için ise 1 ve 2. sınıfta haftada 2 saat olarak planlandığı görülmektedir. Bunun haricinde erkek öğrenciler için olmayan, sadece kız öğrenciler için söz konusu olan düzenlemeye göre 3, 4 ve 5. sınıfta haftada 2 saat “nakış ve biçki dikiş”, 5. Sınıfta haftada 1 ders saati “ev idaresi” dersleri planlandığı belirtilmiştir. Belirtilen bu farklılıklar dışında programda kız, erkek öğrenciler için başka bir farklılık olmadığı görülmektedir (Alp, 2016).

Ülkemizin içinde bulunduğu koşullar, dönemin eğitim-öğretim anlayışı, politikası gözetilerek hazırlanan 1924 ilkokul programının (ilk mekteplerin müfredat programı), İlköğretim dairesi tarafından hazırlanıp 2 yıl uygulamada kaldığı, II. Heyeti İlmiye kararlarına göre, ilkokulların 6 yıldan 5 yıla indirildiği bilinmektedir. Programın; alfabe, kıraat (inşad ve temsil), imla, tahrir, sarf, yazı, Kuran-ı Kerim ve din dersleri, hesap, hendese, tarih, coğrafya, tabiat tetkiki, ziraat, hıfzıssıhha, müsahabat-ı ahlakiye ve malûmat-ı vataniyye, resim, el işleri, musiki ve terbiye-i bedeniye gibi derslerden oluştuğu belirtilmektedir (Gülcan, Türkeli, Parabakan, Şölen ve Albayrak, 2003). Programda, Cumhuriyet’in anlam ve önemi üzerinde durulduğu ve yakın geçmişte yaşanan olaylara ağırlık verildiği ifade edilmektedir. Aynı zamanda 1924 anayasasının 87. Maddesinde ilköğretimin zorunlu ve parasız olacağı belirtilirken; 3 Mart 1924’te kabul edilen “Tevhid-i Tedrisat” ile eğitimin devlet kontrolüne alındığı görülmektedir. Toplu öğretim anlayışını getiren bu kanun sonrasında 1928 yılında Latin Türk Harfleri’nin kabul edildiği ve bu durumun okuma yazmayı kolaylaştırdığı tespitlerine yer verildiği görülmektedir. Bir yıl sonrasında 1929 yılında “ilk mektep talimatnamesi” nin yayımlandığı ve bu dönemde okullara “ilkokul” denildiği, okulların süresinin 5 yıl olarak planlandığı

belirtirken; 789 sayılı kanun ile ilkokulların 4 çeşit olarak ele alındığı ve bunun sonrasında halka yeni latin harfleri ile okuma yazma öğretilerek okuma yazma seviyesinin artırılması amacı ile halk mektepleri açıldığı ifade edilmiştir (Kaplunan, 2012).

1926 İlkokul Programı

Cumhuriyet döneminin en kapsamlı programı niteliği taşıyan 1926 programı, ‘Toplu Tedris’ anlayışını getirmiştir (Arslan, 2000). Programda, disiplinler arası ilişki kurulup öğrenim süresi beş yıla indirilip iki devreye ayrılmıştır. Program ile öğrencilerin kişisel ilgi ve ihtiyaçları ön planda tutulmuştur. Derslerin ayrı ayrı amaçları, öğretiminde kullanılacak araç-gereç, yöntem ve teknikler bu programda belirtilmiştir. Yaparak-yaşayarak öğrenmenin bu programda yer aldığı belirtilmektedir (Çelenk, Tertemiz ve Kalaycı, 2000; aktaran Baysal ve Ada, 2015).

1926 ilkokul programında, çocukların düzeyine uygun olarak, bilimsel bir bakış açısıyla doğa ve insan yaşamının kavranması amaçlanır. Ders araçları, bu programda sistematik bir biçimde ele alınmış; okullarda, sınıflarda olması gereken araçlar detaylı bir şekilde okullara gönderilmiştir (Ergün, 1982; aktaran Arslan, 2011). Ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiği ile değerlendirme sürecinde nelere dikkat edilmesi gerektiği açıklanmamış; ancak yapılması gereken sınav sayısı ile bu sınavların sınıf geçmeye nasıl etki edeceği ifade edilmiştir (Ulutaş ve Erman, 2011).

1936 İlkokul Programı

1936 programında, ilkokulun eğitim ve öğretim prensipleri; “çocukların milli ülküleri tahakkuk ettirecek birer Türk vatandaşı olarak yetiştirilmesi için çalışmak, toplumsal hayatın gereğine uygun bir eğitim sistemi takip etmek, çocukları en geniş ölçüde üretkenliğe sevk etmek, problemler karşısında düşünüp çözüm yolları aramak ve çıkarılan sonucun doğru olup olmadığını sınamak, çocuklarda ilgi, alaka, istek uyandırmaya çalışmak, derslerde faaliyetleri çeşitlendirmek için çabalamak, derslerin çocukların seviyesine uygun verilmesini sağlamak, çocuk yararına olmayı temel amaç edinip onların değerli olduklarını unutmamak, bireysel farklarını dikkate almak, yakın çevre koşullarını dikkate almak, günlük hayatta işe yarayacak pratik bilgilere önem vermek ve yetenekleri dikkate almak, ulusal ekonomik kavrayışa ve duyuşa önem vermek, ilkokulun ilk üç sınıfını teşkil eden birinci devrede toplu tedris esasını gözetmek, çocuklara fikirlerini ve duygularını sadece söz ve yazı ile değil; resim, müzik, dans, oyun gibi faaliyetlerle ifade edebilme imkânı tanımak, çocukları ahlaki olarak iyi ve doğruyu ayırt edebile-

cek sağlamlıkta yetiştirmek, çocuklarda güzel şeylere karşı bir sevgi ve bağlılık uyandırmaya çalışmak, boş zamanlarını değerlendirebilme becerisi geliştirmek ve çocuklara en iyi surette çalışma yollarını öğretmek” olarak açıklanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 1936).

Programda haftalık ders saatleri birinci (1, 2 ve 3. sınıf) ve ikinci devre (4 ve 5. sınıf) olmak üzere ayrılarak belirtilmiştir. Toplamda her sınıf düzeyinde haftalık 26’şar saat ders bulunmaktadır. Türkçe dersi, 1. sınıfta 10, 2. sınıfta 7, 3. sınıfta 7, 4. sınıfta 6 ve 5. sınıfta 6 olarak belirlenmiştir. Tarih, coğrafya, yurt bilgisi, tabiat bilgisi, aile bilgisi ve yazı dersleri ikinci devrede (4 ve 5. sınıf) yer almaktadır. Tarih, coğrafya ve aile bilgisi dersleri haftalık olarak 4 ve 5. sınıflarda 2’şer saattir. Yurt bilgisi dersi 4. sınıfta 2 ve 5. sınıfta 1 saattir. Tabiat bilgisi 4 ve 5. sınıflarda haftalık 3’er saattir. Hayat bilgisi dersi 1. sınıfta haftalık 5, 2. sınıfta 6 ve 3. sınıfta 7 saattir. Hesap-hendese dersi her kademede olup ilk 4 sınıfa kadar haftalık 4’er saat ve 5. sınıfta haftalık 5 saattir. Resim-iş, yazı, müzik ve jimnastik dersleri de her sınıf kademesinde olan derslerdendir. Resim-iş dersi ilk üç kademede 4’er saat ve ikinci devrede (4 ve 5. sınıflar) 2’şer saattir. Yazı dersi, birinci sınıfta bulunmayıp 2. sınıfta haftalık 2 saat ve diğer sınıf düzeylerinde haftada 1’er saattir. Müzik dersi beş kademede de haftalık 1 saattir ve jimnastik dersi ise; birinci devrede 2’şer saat, ikinci devrede 1’er saattir (MEB, 1936).

1924 programı, değişen ihtiyaçlar göz önüne alınarak değerlendirilmiş ve 1936 programı, o yıllarda meydana gelen toplumsal, sosyal, ve teknik değişikliklerle oluşturulmuştur. Bu program ile Millî değerlerin oluşturulup millî tarihin sevdirmesi amaçlanmıştır (Gözütok, 2003).

Eğitim ve öğretim ilkeleri, 1936 programında maddeler halinde bulunmayıp programın içinde yayılmış bir şekilde yer almaktadır. Çocuğun okula başlangıcından, süreç boyunca dikkat edilmesi gereken ilkeler belirlenmiş ve bu ilkeler maddeler halinde verilmiştir (Kaplukan, 2012; MEB, 1936).

1948 İlkokul Programı

1926 ve 1936 ilkokul programlarının ayrıntılandırılmış hali olan 1948 programı, mahalli koşullar ve karşılanması gereken ihtiyaçlar konusunda, farklı yerlerde farklı şekillerde uygulanabilmeye esneklik tanımayan, ülke genelinde uygulanması zorunlu bir program niteliği taşımaktadır. Bu durumun pedagojik olarak olumsuz görülmesine rağmen; 1948 programının, önceki programlara nazaran ilköğretim için daha verimli olduğu düşünülmektedir (Arslan, 2000).

1936'da yer alan 'İlkokulun Eğitim ve Öğrenim Prensipleri' başlığı, 1948 programında, 'İlkokulun Eğitim ve Öğretim İlkeleri' olarak değiştirilmiş; 1936 programında 19 madde olarak belirtilen ilkeler, bu programda 17 maddede ifade edilmiştir. Bu ilkeler; "çocukların milli duygularla yetiştirilmesi, onların milli bir topluluk içinde ve o topluluğun yapıcı ve başarılı birer üyesi olmalarının sağlanması, çocuğa iş, etkinlik ve yaratma imkânlarının tanınması, pratik bilgilere ve becerilere önem verilmesi, çocukların kazanacakları bilgi ve becerilerin sağlam ve köklü olabilmesi için onlara çalışma yerlerinin (dershane, işlik, mutfak, okul ve uygulama bahçesi ve arılık) hazırlanması ve bu yerlerin çalışma araçlarıyla donatılması, milli kaynakları korumanın amaçlanması ve ulusal ekonomiyi kavratma, öğrencilerin metotlu ve verimli çalışma yollarını öğrenmelerini sağlama, çocukların özelliklerini göz önünde bulundurma, okul-aile arasında sıkı bir iş birliğinin sağlanması, çocuklara fikirlerini ve duygularını türlü yollarla (söz, yazı, resim, müzik, dans ve oyun gibi faaliyetler) ifade imkânları sağlama, çocuklarda bir konuya, bir faaliyete karşı ilgi uyandırmak için onların içgüdülerinden faydalanma, çocuklara bilimsel metotlara göre çalışma yollarını öğretip onları düşünmeye teşvik etme, çocuklara soyut ahlak kurallarını belletmekten ziyade onların yaşayışlarının ahlaki olmasını sağlamaya çalışma, çocuklarda güzel şeylere karşı sevgi ve bağlılık uyandırma, onların boş zamanlarını en iyi şekilde geçirebilmeleri için yol gösterme, yakın yurt ve yakın zaman prensibi ile hareket etme ve ilk üç sınıfı temsil eden birinci devrede toplu öğretim esasına dayalı olarak dersler arası ilişki kurma" olarak açıklanmıştır (MEB, 1948).

1948'de hazırlanan yeni ilkokul öğretim programı yaklaşık 20 yıl uygulamada kalmıştır. Bu öğretim programı, bilgi öğretimi temelinde şekillenmiştir. 1948 programında yüklü bir içeriğin mevcut olup millî eğitimin amaçlarının; 'toplumsal bakımdan, kişisel bakımdan, insanlık ilişkileri bakımından ve ekonomik hayat bakımından' olmak üzere dört grupta toplandığı ifade edilmektedir (Şahin, 2009). 1948 programında, milli duygular hakim olup bu doğrultuda kullanılmak üzere "Türk ırkı", "Türk kültürü", "Türk'ün derin tarihi" gibi vurguların yer aldığı belirtilmektedir (Türer, 2010).

1948 programından önce, Türkiye'de ilkokullarda iki tip program yer alıp; 1936 yılında çıkarılan program şehirlerde, 1930 yılında çıkartılan "Köy Mektepler Öğretim Programı" ise köylerde uygulanmaktaydı. 1948 programı ile ulusun toplumsal ihtiyaçlarına, çevre koşullarına ve çağın isteklerine uygun, somut bir Millî Eğitim programı oluşturulmuştur; ancak programda genel amaçların çok ağır ve ilköğrenim süresi içerisinde ulaşamayacak nitelikte olduğu saptanmıştır. Öğrenme zihinde gerçekleşen bir eylem olarak kabul edilip, öğrenmenin duyuşsal